

Wall Street esklabotzari lotuta

HUDSON IBAIAREN AHOA, 1625. Mendebaldeko Indietako Nederlandar Konpainiak Amsterdam Berria sortu zuen, ibaian zehar abiarazitako larru salerosketa kontrolatzeko aukera ematen zien kokalekua. 1653an, bertakoen nahiz ingelese erasoez babesteko, kolono herbeheretarrek zurezko eta buztinezko hesia eraiki zuten Amsterdam Berriko iparraldeko mugan. Edo zuzen esanda, hesia eraikitzeak agindu zuten, harresia benetan jaso zutenak 1627tik aurrera koloniar eramandako esklabo afrikarrak izan baitziren.

Handik urte batzuetara ingelesek hesia bota arren, Wall Street (harresia-
ren kalea) izenak oraindik esklaboek eraikitako babes hura dakar gogora. Eta hesia eraiki bakarrik ez, basoak soildu zituzten eta bideak, errotak, etxeak, kaia, espetxea eta holandarren eliza ere jaso zituzten, geroago ingelese eliza eraikiko zuten bezalaxe.

XVII. mendearen amaieran eta XVIII.aren hasieran, hiriak dagoeneko New York zuen izena, ingelese eskuetan zegoen, eta esklaboen lana oinarri, hazkunde bizia izan zuen. Doako langile haiei are eta probetxu handiagoa ateratzeko aukera zegoela ikusirik, esklaboen salerosketan hastea erabaki zuten hiriko merkatariek. 1711n New Yorkeko udalak hiriko lehen esklabo azokaren sorrera onartu zuen eta, hain zuzen, merkaturia Wall Streeten jartzea erabaki zuten. Meal Market (janari azoka) esaten zioten garaua eta haragia ere saltzen zutelako, baina negozio nagusia gizakien salmenta zen, eta berehala Wall Street erabakigarria izango zen esklaboen Atlantikoan zeharreko merkataritzan. Giza salgai gehienek hirian denbora gutxi egin arren, XVIII. mendearen lehen erdian New Yorkeko biztanleen %20 esklaboak ziren.

THE NATION

Esklabo ontziak Afrikatik New Yorkera iristen ziren eskulanez gainezka, nagusiki kotoi sailetan jarduteko. Bide batez, kotoia bera New Yorketik banatzen hasi ziren. Jakina, itsasontzien aseguru-etxeek, merkatariek eta bidaiak nahiz lurjabeen jarduerak finantzatzeko zituzten bankuek ere “inbertsioetatik” hurbil egon nahi zuten eta, hala, geroz eta negozio gehiago bildu ziren giza azokaren inguruan.

1792ko maiatzaren 17an, Wall Streeteko 68. zenbaki pareko platano baten gerizan, 24 artekarik eta merkatarik hitzarmena sinatu eta New Yorkeko Burtsa izango zenaren hasia erein zuten. Horrenbestez, gaur egun Wall Streeten kotizatzen duten enpresa ezagun askok esklaboen salerosketan inbertituz ekin zioten bideari, gaur egun esklabotza metodo sotilagoak erabiltzen dituzten arren: Bank of America, Aetna Insurance, J.P. Morgan, Lehman Brothers, Wachovia Bank, Royal Bank of Scotland... ■

Arrastoak

9.000 urteko garagardo gozoa

PLATONEK esan zuen: “Garagardoa asmatu zuena gizon jakintsua zen”. Ez Platonek ez guk, ez dakigu nor izan zen gizon —edo emakume— hura, baina Neolitoaren hasieran, duela 12.000 urte inguru asmatu omen zuten. Patrick McGovern arkeologoak Jiahuko (Txina) aztarnategi neolitikoan 9.000 urteko garagardo arrastoak aurkitu zituen, zeramika zati batzuetan

itsatsita. Horiek aztertu eta edabearren osagaiak bereizi zituen: garagarrak gain, arroza, mahatsak, eztia eta elorri txinatarraren fruituak zituen garagardo zahar horrek. Sam Calagione garagardogile estatubatuarrek osagai horiekin errezeta berreskuratzen saiatu zen, eta emaitza Chateau Jiahu izenez merkaturatu zuen (argazkian). 9.000 urteko garagardoa interneten dago salgai. ■